

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-104>

УДК 336.22

ТЕОРЕТИКО-ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

THEORETICAL AND INSTITUTIONAL ASPECTS OF FISCAL DECENTRALIZATION AND ITS INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Ткачик Федір Петровичкандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4783-6919>**Сіщук Марія Петрівна**здобувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8354-4268>**Tkachyk Fedir, Sishchuk Mariia**

West Ukrainian National University

У статті досліджено сутнісні детермінанти фіскальної децентралізації у наукових доробках зарубіжних та українських вчених. Визначено її роль та місце у формуванні бюджетних ресурсів територіальних громад. Здійснено класифікацію та характеристику видів децентралізації. Акцентовано увагу на перевагах і недоліках фіскальної децентралізації на базі моніторингу її практичних рис в українській та європейській системі міжбюджетних відносин. Проведено аналіз показників формування місцевих бюджетів в Україні за рахунок відповідних місцевих податків і зборів. Доведено, що значну роль серед них посідає єдиний податок та податок на майно. Виявлено, що потенціал податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки реалізований не повністю, тому запропоновано розширити повноваження органів місцевого самоврядування щодо визначення бази його оподаткування на базі вартісної моделі. Аргументовано, що наявність достатніх бюджетних ресурсів у територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування є свідченням того, що вони є спроможними надавати якісні послуги своїм мешканцям. Саме на цей аспект має націлюватися подальша ефективна практична реалізація фіскальної децентралізації в Україні в умовах протидії ризикам воєнного часу.

Ключові слова: фіскальна децентралізація, міжбюджетні відносини, фіскальний потенціал, місцеві бюджети, місцеві податки і збори, органи місцевого самоврядування, територіальні громади.

The article examines the essential determinants of fiscal decentralization in the scientific works of foreign and Ukrainian scientists. The role and place of fiscal decentralization in the formation of budgetary resources of territorial communities is determined. The classification and characteristics of the types of decentralization have been carried out. Attention is focused on the advantages and disadvantages of fiscal decentralization on the basis of monitoring its practical features in the Ukrainian and European system of inter-budgetary relations. The main advantage of decentralization is the involvement of citizens in solving local problems. An analysis of the formation of local budgets in Ukraine at the expense of local taxes and fees was carried out. It has been proven that the single tax and property tax play a significant role in tax revenues. It was revealed that the potential of the tax on immovable property other than land is not fully realized. It is proposed to expand the powers of local self-government bodies to determine the real estate tax base based on the value model. It is argued that the availability of sufficient budgetary resources in territorial communities as subjects of local self-government is evidence that they are capable of providing quality services to their residents. It is this aspect that should be aimed at in the further effective practical implementation of fiscal decentralization in Ukraine in the conditions of combating the risks of wartime. It was established that the main priorities of the influence of the financial system of Ukraine on socio-economic processes in society are to provide all subjects of financial relations with a sufficient amount of financial resources that they need for the full performance of their functions and tasks, ensuring the economic power of the country, overcoming poverty, improving the welfare of the population, reducing unemployment, etc.

Key words: fiscal decentralization, inter-budgetary relations, fiscal potential, local budgets, local taxes and fees, local self-government bodies, territorial communities.

Постановка проблеми. Одним з ключових аспектів євроінтеграційних процесів є формування ефективних інституцій місцевого управління, спроможних створювати та постійно забезпечувати сприятливе життєве середовище в громаді для належної самореалізації людини, гарантування її прав і захисту свобод. Це потребує належного інституційно-правового підґрунтя делегування повноважень та адекватного ресурсного забезпечення функціонування територіальних громад в Україні в умовах новітніх ризиків та загроз. Прагматизм більшості розвинених країн світу свідчить, що в напрямку досягнення цих цілей вагоме значення відіграє такий мультиплікатор соціально-економічного й культурно-екологічного розвитку, як децентралізація. Її імплементація здійснюється шляхом підвищення ролі місцевого самоврядування через делегування не лише повноважень, а й реальних інструментів для досягнення як оперативних, так і стратегічних цілей розвитку територіальних утворень, реалізуючи принципи субсидіарності і транспарентності.

Проблематика ефективного делегування адміністративних функцій державного управління з одночасними контрольними процедурами результатів їхнього виконання є актуальним завданням для України в умовах агломерації соціально-економічного районування. В цьому ракурсі основну роль відіграє ефективність передачі фіскальних повноважень від центральної ланки ієрархії державного управління до нижчих її територіально-адміністративних рівнів на засадах фіскального децентралізму або фіскального федералізму. Актуального значення набуває оптимізація заходів відновлення й розвитку економіки територіальних громад на засадах фіскальної децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження науково-практичних засад фіскальної децентралізації набуває вагомого значення в сучасних умовах оптимізації міжбюджетних відносин. Дослідженню тенденцій ефективної імплементації домінант децентралізації в практику зарубіжних країн та України присвятили свої наукові доробки такі вчені та фахівці: Агравал А. [8], Браун Л. [5], Крук Р. [7], Манор Дж. [7], Оутс В. [4], Рібо Дж. [8], Тібо Ч. [3], Юліані Е. [9], Герчаківський С. [2], Гречко А. [11], Дем'янишин В. [12], Дмитрів В. [15], Кабаш О. [2], Ковальчук А. [10], Рекова Н. [1], Соколова О. [10], Трещов М. [14] та інші.

В умовах протидії ризикам воєнного стану в Україні важливо приділяти увагу відновленню

економіки та інфраструктури територіальних громад, які зазнали найбільшого руйнівного впливу. В цьому напрямку важливу роль відіграє фіскальна децентралізація через ефективне використання її інструментів щодо нарощування фінансового потенціалу місцевих бюджетів. Саме тому дослідження впливу фіскальної децентралізації на забезпечення стабілізації й ефективного функціонування економіки територіальних громад відіграє пріоритетну роль в напрямку покращення соціального добробуту мешканців громад.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні теоретичних й прикладних засад реалізації фіскальної децентралізації в контексті забезпечення ефективного функціонування територіальних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ретроспективний моніторинг засвідчив, що централізація та децентралізація влади сформувалися з появою перших давніх держав. Фактично в той час популяризувався централізований характер державного управління, однак у випадках надмірної (жорсткої) державної політики та активізації дій громадян щодо покращення їхнього життя уряди змушені були застосовувати принципи децентралізму для задоволення спільних потреб. Загалом зі зміною епох людського розвитку змінювались підходи до визначення передумов формування найкращої моделі держави разом зі зміною центрів відповідальності влади [1, с. 181]. Початком історії децентралізованої держави є «той період, коли вперше поняття децентралізації було врегульовано законодавчо, зокрема в 1789 р. у Франції сформульована децентралізаційна теорія як своєрідна реакція на наполеонівські реформи, що встановили міцний централізований бюрократичний апарат влади і значною мірою нівелювали принципи місцевого самоврядування. Головним ідейним постулатом децентралізаційної теорії стало «положення про обґрунтування чіткого розподілу адміністративних справ на такі, які є результатом місцевого самоврядування, та на загальнодержавні справи, що відповідним чином делегуються громадам» [2, с. 136].

Ідеї виникнення фіскальної децентралізації пов'язують із поглядами американського економіста Ч. Тібу, які він систематизував у праці «Економічна теорія фіскальної децентралізації в публічних фінансах: необхідність, джерела й використання» (1961 р.). Науковець висловлював доволі оригінальну точку зору, що при прийнятті рішень щодо вибору

місця проживання (ведення господарства) люди звертають увагу на існуючі правила у сфері оподаткування та суспільні блага, які вони отримують від органів місцевої влади. Зокрема, сутність гіпотези Ч. Тібу при обґрунтуванні тенденції децентралізації полягала в тому, що «за наявності великої кількості територіальних одиниць і вільної міграції робочої сили фіскальна децентралізація веде до Парето-поліпшень, оскільки дає змогу оцінити переваги щодо виробництва суспільних благ» [3, с. 420]. Однак вважаємо, що з емпіричної точки зору вказана гіпотеза у сучасних реаліях підпадає під сумнів, оскільки просторова мобільність населення не є досить активною, що пов'язано з низьким рівнем нагромадженого багатства і доходу, фактично відсутнім середнім класом, не зовсім всебічно розвиненим ринком продажу та оренди житла, суттєвими витратами на переїзд, акліматизацією, акомодациєю, труднощами в пошуку гідної роботи в іншому регіоні, невизначеністю, нестабільністю тощо.

Вагомим є внесок у розвиток теорії фіскальної децентралізації також англійського економіста У. Оутса, який у 1972 р. вивів так звану «теорему децентралізації», сутність якої полягала в тому, що «коли в ізольованому територіальному утворенні існує можливість для надання суспільного блага і його граничні витрати дорівнюють середнім витратам його виробництва в кожному з утворень незалежно від того, надаються вони централизованно чи децентралізованно, то надання цього блага місцевими органами самоврядування в кількості, що відповідає реальному попиту, завжди буде більш ефективним, ніж його надання центральним урядом у фіксованому обсязі (на постійному рівні)» [4, с. 1128].

Вважаємо, що доволі цікаво розкриває сутність фіскальної децентралізації Л. Браун, визначаючи її як «майстерність передачі повноважень щодо державних фінансів і надання державних послуг із національного рівня на субнаціональний, наголошуючи при цьому, що таке делегування взаємопов'язане з чотирма основними векторами взаємовідносин між рівнями влади щодо фіскальних питань, зокрема йдеться про відповідальність за:

- рішення щодо видатків;
- повноваження щодо оподаткування та формування доходів;
- субнаціональні запозичення;
- міжбюджетні трансферти» [5, с. 661].

Для проведення фіскальної децентралізації важливим є процес її забезпечення, що базується на:

- правовому забезпеченні (Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, інші законодавчі акти);
- організаційному забезпеченні (стратегічне планування процесу децентралізації та його оперативне управління);
- нормативному забезпеченні (кошториси, розписи, обов'язкові норми видатків тощо);
- інституційному забезпеченні (формальні та неформальні інститути);
- інформаційному забезпеченні (інформування населення про процеси децентралізації та її результати, про бюджетну та податкову звітність держави, регіонів, громад тощо).

Досвід Європейського Союзу свідчить про позиціонування чіткого та послідовного політичного бачення ролі місцевих органів влади в розвитку територіальних утворень та їхнього стимулювання до формування сприятливого середовища, що забезпечить достатній рівень автономії для місцевих органів влади через реформи децентралізації. Місцеві органи влади не можуть мати від центрального уряду додаткові ресурси щодо поживлення соціально-економічному розвитку, якщо вони не наділені автономією, не функціонують у мережі відносин підзвітності та не враховують провідні позиції мешканців у ракурсі ефективного розвитку муніципалітету. Саме мешканці адміністративної одиниці як суб'єкти децентралізації відіграють важливу роль у забезпеченні покращеного доступу до послуг, мотивуючи відповідні виконавчі органи місцевого управління до більш збалансованого розподілу наявних ресурсів, а також у підвищенні прозорості та підзвітності щодо того, як ведуться управлінські справи на місцевому рівні. У доктринах Європейського Союзу децентралізація позиціонується як інструментальна цінність для досягнення кращих результатів розвитку й управління [6, с. 108].

Такий підхід є певним відступом від попередньої політики, згідно з якою децентралізація передусім розглядалася як частина порядку денного належного управління, і тому її варто було б досягати як самоціль. Саме тому можна стверджувати, що реформи у сфері децентралізації є важливими для появи автономних і підзвітних місцевих органів влади, які можуть працювати як ефективні суб'єкти роз-

виту. Слід також вказати на базову потребу у розширенні повноважень органів місцевої влади (див. рис. 1).

На нашу думку, сутнісна роль децентралізації виявляється в майстерності передачі повноважень і відповідальності за спільні функції від центрального уряду до органів місцевого самоврядування. Такі дії здійснюються з ціллю оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими (високо пріоритетними) процесами.

У традиційному та популяризованому розумінні децентралізацію тлумачать як передачу повноважень від центрального уряду нижчим рівням політико-адміністративної та територіальної ієрархії [7].

Реформа децентралізації часто може виявлятися через трансформацію місцевої інституційної інфраструктури управління природними ресурсами, на якій базується місцеве управління [8, с. 481].

Децентралізація також дає змогу залучати до процесів формування політичних рішень і ранжування економічних ініціатив мешканців та відповідні адміністративно-територіальні органи.

Заслугує на увагу структурно-логічний підхід ідентифікації децентралізації, згідно з яким її зміст залежить від завдань уряду

(у різних країнах специфіка таких завдань відрізняється) і komponується на основі:

1) деконцентрації (може трансформуватися формуванням грантового потенціалу для органів місцевого самоврядування);

2) делегування (формує підзвітність місцевої влади органам державного управління в частині делегованих функцій);

3) деволуція (фактично надає певний ступінь політичної автономії та розширює спектр податкових повноважень органам місцевої влади) [9].

Деяко суперечливим є моніторинг децентралізації з позиції деконцентрації. Її можна розглядати не тільки як характеристику децентралізації, а й як установа центральною владою периферійних підрозділів. Водночас деволуція найбільш комплексно розкриває зміст і кінцеву мету децентралізації [10, с. 121].

На нашу думку, ці основи мають перебувати у логічному симбіозі для максимізації різновекторних вигід територіальної громади: бюджетно-податкова оптимізація, фіскальна автономізація, інвестиційні ефекти, сприятливий бізнес-клімат, освоєння інноваційних, екологічних та енергозберігаючих технологій, розвиток інфраструктурних і соціально важливих об'єктів тощо.

Рис. 1. Систематизація потреби у розширенні повноважень органів місцевого самоврядування

Базуючись на функціональному підході до тлумачення децентралізації можна ідентифікувати такі її види, як адміністративна, політична, економічна, ринкова, інвестиційна, фінансова, екологічна тощо (рис. 2).

Досконалість фіскальної децентралізації забезпечується певними умовами її здійснення, серед яких пріоритетними можна вважати такі:

- 1) збільшення дохідної частини місцевих бюджетів з одночасним підвищенням соціально-економічного розвитку територіальних утворень;
- 2) підвищення рівня якості надання суспільних благ і послуг, адекватних до потреб місцевого населення;
- 3) формування прозорих процедур фінансування місцевих видатків;
- 4) посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за здійснення делегованих їм функцій» [11, с. 54];
- 5) підвищення фахових компетенцій і кваліфікації кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування в процесі вирішення питань щодо розвитку відповідних територій.

На фоні позиціонування ефектів фіскальної децентралізації варто зробити акценти на певних ризиках, які вона може спровокувати, зокрема можна ідентифікувати такі ймовірні недоліки:

- 1) ускладнення механізму перерозподілу фінансових потоків через бюджет та управління бюджетним процесом загалом;
- 2) складність узгодження (погодження) локальних потреб територіальних громад із макроекономічними цілями держави;
- 3) виникнення регіональних контроверз у сфері фіскальної політики ;
- 4) зниження рівня централізованого бюджетного контролю над формуванням і розподілом бюджетних ресурсів;
- 5) диспропорції у процедурах вирівнювання дохідної та видаткової частин бюджетів територіальних громад тощо [12, с. 105].

Головна ідея фіскальної децентралізації – досягнення органами місцевого самоврядування фінансової незалежності (автономії) шляхом акумуляції фінансових ресурсів на цьому владному рівні.

До фінансових ресурсів місцевих бюджетів відносяться податкові й неподаткові над-

Рис. 2. Позиціонування фіскальної децентралізації у системі її різновидів

ходження, видаткові та позикові інструменти, міжбюджетні трансферти, міжнародні гранти тощо. На нашу думку, найбільш оптимальним й практико-орієнтованим з точки зору делегування фіскальних повноважень на засадах децентралізації виступає податковий інструментарій. Для цілей посилення фіскального потенціалу територіальних громад податки можуть застосовуватися у перерозподільному (відсоток зарахування загальнодержав-

них податків до місцевих бюджетів) і фіскальному аспектах (місцеві податки і збори).

Податкова доктрина забезпечення функціонування територіальних громад базується здебільшого на фінансових надходженнях єдиного податку (понад 55%), а також таких складових податку на майно як земельний податок з фізичних та юридичних осіб (13,2%), орендна плата за землю (21,8%) у 2022 році (див. табл. 1).

Таблиця 1

Показники надходжень місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів в Україні, млн. грн.

Місцеві податки й збори	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Ставки у 2022 р.
Податок на майно	24989,4	29056,1	31272,1	37993,9	37433,4	43242,7	36790,8	-
<i>В т. ч.: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки</i>	1418,9	2425,7	3636,0	4882,3	5758,9	7632,0	7118,9	Не $\geq$ 1,5% МЗП
Земельний податок	8093,2	9649,7	9870,6	13349,6	12813,6	13843,6	11126,3	Якщо проведено НГО: від 0,1% до 12%; якщо не проведено НГО: від 0,1% до 5%.
Орендна плата за землю	15230,4	16734,8	17450,6	19486,0	18658,1	21419,7	18442,1	Не більше від розміру земельного податку
Транспортний податок	246,9	245,9	314,9	276,0	202,8	158,4	103,4	25000 грн.
Збір за місця для паркування ТЗ	66,2	77,6	99,9	114,9	91,2	127,1	101,8	Не $\geq$ 0,075% МЗП
Туристичний збір	54,1	70,2	90,7	196,2	130,6	243,9	186,4	Не $\geq$ 0,5% МЗП для внутрішнього туризму; не $\geq$ 5% МЗП для в'їзного туризму
Єдиний податок	17167,1	23388,3	29564,3	35270,3	38031,0	46282,4	47226,1	I гр. 10% ПМ; II гр. 20% МЗП; III гр. % від доходу
Всього	42276,8	52592,2	61026,0	73575,3	75686,2	89896,6	84305,1	-

Джерело: побудовано на основі [13]

Для покращення ефективності адміністрування податку на майно в Україні та збільшення його надходжень до місцевих бюджетів доцільним є розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо визначення окремих його елементів, зокрема бази оподаткування (на основі вартісної моделі), ставок (прогресивний підхід) та пільг (на умовах справедливості, ефективності, транспарентності).

Рішення про фіскальну централізацію або децентралізацію з погляду ефективності має враховувати той аспект, що централізація в більшості випадків супроводжується стандартизацією та ефектом масштабу, що сприяє зниженню вартості надання публічних послуг. Проте фіскальна децентралізація продукує вищий рівень соціального задоволення, оскільки мешканці територіальних громад одержують право самостійно обирати необхідні публічні послуги в межах визначеного бюджету, який формується на основі сплачених податків і зборів [14, с. 66].

В сучасних реаліях щораз більшої популярності набуває політика фіскального федералізму, яку вважають вищою формою фіскальної децентралізації. Законодавчі концепти декларують, що основою міжбюджетних відносин України є не тільки модель унітаризму, а й певні елементи федералізму, такі як:

– самостійність місцевих бюджетів, що передбачає «закріплення за бюджетами кожного рівня бюджетної системи відповідних джерел доходів, перелік яких визначений законодавством;

– право відповідних органів визначати напрями використання бюджетних коштів згідно з нормами законодавства України;

– право самостійного та незалежного розгляду й затвердження кожного з бюджетів [15, с. 418].

Нині в Україні сформувалася реалістична потреба в забезпеченні вирівнювання соціально-економічного та інвестиційно-інноваційного розвитку територіальних громад, а

також посиленні ролі новоутворених територіальних громад у задоволенні інтересів і гарантуванні прав громадян в усіх сферах життєдіяльності. Фіскальна децентралізація в цьому разі забезпечить перенесення вагомого фінансового ресурсу на нижчі рівні, що в підсумку сприятиме активізації суспільної та ділової активності в регіонах.

Висновки. Імплементация таких важливих і стратегічних реформ, як децентралізація в умовах військових конфліктів та пандемічних станів, коли макроекономічна ситуація в країні фактично усуває варіації розпорощення бюджетних ресурсів, має значно більший спектр ризиків, ніж в інших країнах Європи чи світу. Однак, попередні результати реформування місцевого самоврядування в Україні свідчать про значне збільшення успішних практик розвитку громад, що скористалися перевагами децентралізації, незважаючи на вплив негативних і ризик-чинників.

Наявність достатніх фінансових ресурсів у місцевих бюджетах є свідченням того, що територіальна громада в змозі надавати якісні різноманітні послуги своїм мешканцям, започатковувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати відповідні умови для розвитку підприємництва та залучення інвестицій, реалізовувати програми розвитку місцевих громад та фінансувати заходи для покращення умов проживання людей.

Це спонукає сьогодні як наукову спільноту, так і фахівців-практиків (фінансистів, управлінців) продовжувати основні фази фіскальної децентралізації, поступово вирішуючи проблеми оптимізації надходжень і повноважень бюджетів територіальних громад, корегуючи плани розвитку громад, підтримуючи процес активізації громадського суспільства з метою посилення контролю за владою та визначення пріоритетів розвитку, що сприятиме покращенню умов їхнього функціонування та підвищенню рівня життя мешканців територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рекова Н. Ю. Теоретико-методологічні положення розвитку фіскальної децентралізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 179–183.
2. Герчаківський С. Д., Кабаш О. Р. Теоретичний логос фіскальної децентралізації. *Регіональна економіка*. 2009. № 2. С. 133–141.
3. Tiebout C. M. A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*. 1956. P. 416–424.
4. Oates W. E. An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*. 1999. Vol. 37. P. 1120–1149.
5. Brown L. The economics of fiscal decentralization. *Journal of Economic Surveys*. 2010. Vol. 24, no. 4, pp. 657–679.
6. Supporting decentralisation, local governance and local development through a territorial approach. Tools and Methods Series Reference Document No 23. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2016. 166 p.

7. Crook R., Manor J. *Democracy and Decentralisation in South Asia and West Africa*. Cambridge University Press, Cambridge, 1998. 335 p.
8. Agrawal A., Ribot J. *Accountability in Decentralization: A Framework with South Asian and West African Environmental Cases*. *The Journal of Developing Areas* 1999. № 33. P. 473–502.
9. Yuliani E. L. *Decentralization, deconcentration and devolution: what do they mean?* Workshop on Decentralization, 27–30 April 2004. URL: https://www.cifor.org/publications/pdf_files/interlaken/Compilation.pdf
10. Соколова О. М., Ковальчук А. В. Теоретичні засади фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління. *Вісник НАДУ при Президентіві України. Серія «Державне управління»*. 2016. № 4. С. 117–124.
11. Гречко А. В. Фіскальна децентралізація як детермінанта регіонального розвитку. *Підприємництво та інновації*. 2018. Вип. 6. С. 53–57.
12. Дем'янишин В. Сучасні вектори реформування управління державними фінансами в умовах модернізації фінансового механізму та фінансової системи України. *Світ фінансів*. 2021. № 2 (67). С. 51–65.
13. Державний веб-портал бюджету для громадян. Місцеві бюджети. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>.
14. Трещов М. М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 2. С. 60–69.
15. Ткачик Ф. П., Дмитрів В. І. Адміністрування майнових податків в українській та світовій фіскальній практиці. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 415–420.

REFERENCES:

1. Rekova N. Yu. (2016) Teoretyko-metodologichni polozhennya rozvytku fiskalnoyi decentralizaciyi [Theoretical and methodological provisions of the development of fiscal decentralization]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu*. No 6. Vol. 2. P. 179–183.
2. Gerchakivskiy S. D., Kabash O. R. (2009) Teoretychnyj logos fiskalnoyi decentralizaciyi [The theoretical logos of fiscal decentralization]. *Regionalna ekonomika*. No 2. P. 133–141.
3. Tiebout C. M. (1956) A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*. P. 416–424.
4. Oates W. E. (1999) An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*. No 37. P. 1120–1149.
5. Brown L. (2010) The economics of fiscal decentralization. *Journal of Economic Surveys*. Vol. 24, no. 4, pp. 657–679.
6. Supporting decentralisation, local governance and local development through a territorial approach. Tools and Methods Series Reference Document No 23. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2016. 166 p.
7. Crook R., Manor J. (1998) *Democracy and Decentralisation in South Asia and West Africa*. Cambridge University Press, Cambridge. 335 p.
8. Agrawal A., Ribot J. (1999) *Accountability in Decentralization: A Framework with South Asian and West African Environmental Cases*. *The Journal of Developing Areas*. No 33. P. 473–502.
9. Yuliani E. L. (2004) *Decentralization, deconcentration and devolution: what do they mean?* Workshop on Decentralization, 27–30 April 2004. URL: https://www.cifor.org/publications/pdf_files/interlaken/Compilation.pdf
10. Sokolova O. M., Kovalchuk A. V. (2016) Teoretychni zasady finansovoyi decentralizaciyi v umovax reformuvannya systemy derzhavnogo upravlinnya [Theoretical foundations of financial decentralization in the context of reforming the state administration system]. *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrayiny. Seriya «Derzhavne upravlinnya»*. No 4. P. 117–124.
11. Grechko A. V. (2018) Fiskalna decentralizaciya yak determinanta regionalnogo rozvytku [Fiscal decentralization as a determinant of regional development]. *Pidpryemnyctvo ta innovaciyi*. No. 6. P. 53–57.
12. Dem'yanyshyn V. (2021) Suchasni vektory reformuvannya upravlinnya derzhavnymy finansamy v umovax modernizaciyi finansovogo mexanizmu ta finansovoyi systemy Ukrayiny [Modern vectors of reforming the management of state finances in the context of modernization of the financial mechanism and financial system of Ukraine]. *Svit finansiv*. No 2 (67). P. 51–65.
13. Derzhavnyj veb-portal byudzhetu dlya gromadyan [State budget web portal for citizens]. Miscevi byudzhety. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>.
14. Treshhov M. M. (2015) Decentralizaciya yak zasib resursnoyi samodostatnosti terytorialnyh gromad: teoretychnyj aspekt [Decentralization as a means of resource self-sufficiency of territorial communities: theoretical aspect]. *Derzhavne upravlinnya ta misceve samovryaduvannya*. No. 2. P. 60–69.
15. Tkachyk F. P., Dmytriv V. I. (2020) Administruvannya majnovyx podatkv v ukrajinskij ta svitovij fiskalnij praktyci [Administration of property taxes in Ukrainian and world fiscal practice]. *Infrastruktura rynku*. No. 40. P. 415–420.